

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛУ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

© Добош Н.М., 2013

Висвітлено та проаналізовано підходи різних вчених щодо трактування поняття “капітал страхової організації”, розглянута структура капіталу страховика, порядок та принципи його формування, а також завдання, які виконуються за допомогою управління капіталом. Проведене дослідження дало змогу зробити висновки щодо створення ефективного підґрунтя для системи заходів з антикризової політики управління страховиком у складних умовах періоду ринкової трансформації економіки України.

Ключові слова: капітал, страхова організація, фінансові ресурси, страхова діяльність, управління капіталом, структура капіталу.

N. Dobosh

Lviv Polytechnic National University

BASIC PRINCIPLES OF FORMING AND MANAGEMENT OF INSURANCE ORGANIZATIONS CAPITAL

© Dobosh N., 2013

The article describes and analyzes different approaches of scientists about the way the term “capital of the insurance company”, insurer considered capital structure, procedure and principles of its formation, and problems solved through money management. This study allowed to conclude on creating an effective basis for a system of measures anti-crisis management in challenging conditions insurer period of market transition economy of Ukraine.

Key words: capital, insurance organization, financial resources, insurance activities, capital management, capital structure.

Постановка проблеми. Управління капіталом страхової компанії донедавна розглядали винятково з точки зору забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками. Вимоги щодо достатності капіталу встановлюються законодавчо за допомогою визначення мінімального розміру статутного капіталу та інших обмежень щодо обсягу взятих страховиком зобов'язань.

Діяльність щодо управління капіталом належить до числа стратегічних планів страхової компанії. При цьому визначаються довгострокові завдання, шляхи розвитку страхової компанії, а також комплекс заходів щодо їх реалізації.

В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно вдосконалювати системи та форми управління капіталом, використовувати новітні здобутки та неординарні рішення під час діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та управління капіталом страховика в умовах ринкової економіки розглядали у своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Алексєєв, В. Базилевич, К. Воблій, Н. Внукова, О. Вовчак, О. Гаманкова, О. Заруба, М. Клапків, С. Науменков, Л. Орланюк–Малицька, С. Осадець, В. Плиса, О. Рабий, Т. Ротова, Н. Ткаченко, О. Туманова, К. Турбіна, В. Фурман, В. Шахов.

Проте серед основних положень наукових досліджень ми не можемо знайти одноманітних та сталих тверджень, а натомість бачимо різноманітні пропозиції стосовно основних принципів формування та якості процесу управління капіталом страхових організацій.

Складність і багатогранність процесу управління капіталом потребує комплексного підходу, що передбачає нерозривну єдність активів і пасивів, доходів і витрат страхової компанії, які є взаємозалежні та взаємообумовлені. Запровадження такого підходу потребує розроблення методології та інструментарію для комплексного управління капіталом. Саме тому набувають актуальності дослідження у цьому напрямку з метою подальшого розвитку страхового ринку в контексті виконання страховиками взятих на себе зобов'язань.

Цілями статті є дослідження економічного змісту капіталу страхової компанії, його основних складових ресурсів, порядку та принципів для його формування, виокремлення та зіставлення основних завдань та функцій менеджменту страховиків у контексті управління фінансовими ресурсами страхових компаній в умовах розвитку ринкової економіки, а відтак, виділення основних проблем та розроблення і подання пропозицій щодо їх усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна категорія “капітал” та її різноманітні форми прояву є надзвичайно часто вживаними як в економічній науково-навчальній літературі, так і в повсякденному житті людей.

Для визначення сутності категорії “капітал” виділяються три підходи: монетаристський, матеріально-речовинний і марксистський. У межах монетаристського підходу капітал розглядається як сукупність коштів, що приносять прибуток їх власнику. Прихильники матеріально-речовинного підходу під поняттям “капітал” розуміють сукупність засобів і предметів праці, які призначені для подальшого виготовлення товарів. Представники марксистського підходу джерелом формування капіталу вважають додаткову вартість, утворену працею найманих робітників, а виробничі відносини капіталістичного суспільства розглядають як відносини з приводу розподілу додаткової вартості [7, с. 118].

Серед основних характеристик, які формують економічну сутність капіталу, потрібно виділити такі [5, с. 76]:

1. Капітал підприємства є основним фактором виробництва.
2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які забезпечують дохід.

У цій своїй якості капітал може виступати у формі позикового капіталу, який забезпечує формування доходів підприємства не в операційній, а у фінансовій (інвестиційній) сфері його діяльності.

3. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників.

Капітал забезпечує необхідний рівень добробуту його власників як у поточному, так і в перспективному періодах. Частина капіталу, яка спрямована на задоволення поточних чи перспективних потреб його власників, перестає виконувати функцію капіталу. Капітал, який накопичується, повинен задовольнити потреби його власників у перспективному періоді, тобто формує рівень майбутнього їх добробуту.

4. Капітал підприємства є головним виміром його ринкової вартості.

У цій якості, передусім, є власний капітал підприємства, який визначає обсяг його чистих активів. Водночас обсяг власного капіталу, який використовує підприємство, одночасно характеризує і потенціал залучення ним позикових фінансових засобів, які забезпечують отримання додаткового прибутку. У сукупності з іншими, менш значимими факторами, формується база оцінки ринкової вартості підприємства.

5. Динаміка капіталу підприємства є важливим барометром рівня ефективності його господарської діяльності.

Переглянувши основні характеристики капіталу, можемо дати його комплексне визначення.

Капітал – це нагромаджений заощадженнями запас економічних благ у формі грошових коштів і реальних капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких у економічній системі ґрунтується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику та ліквідності [6, с. 58].

Більшість вчених розуміють капітал як фінансові ресурси суб'єкта господарювання (зокрема страхових компаній). Використовуючи термін “фінансові ресурси” і посилаючись при цьому на

баланс, вчені свідомо чи підсвідомо розуміють під ним капітал у грошовій формі. По це свідчать визначення фінансових ресурсів як “грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств”, або “акумуляовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять в господарський обіг і призначені для покриття його потреб”, зазначаючи водночас, що загальна сума фінансових ресурсів кожного підприємств – це кошти, відображені в пасиві бухгалтерського балансу підприємства [9, с. 31].

Капітал забезпечує ефективне функціонування такої специфічної фінансової установи, як страхова компанія (страховик). Для гарантій надійного страхового захисту необхідна наявність відповідних засобів, що використовуються для того, щоб здійснювати (оплачувати) фактори діяльності та здійснювати страхові виплати. Розмежування цих витрат і виплат за часом вимагає достатнього розміру власного капіталу, що гарантує подальше існування страхового підприємства. Спроба досягти цих гарантій можлива у разі забезпечення виконання двох компонентів: оптимальної конструкції власного капіталу і достатніх страхових резервів.

Економічний зміст капіталу страхової компанії впливає з суті капіталу підприємства, проте обумовлений особливостями страхової сфери. Тобто страхові компанії як специфічні підприємства створюються для отримання прибутку, але водночас предметом їх безпосередньої діяльності є надання страхового захисту, і вони мають бути фінансово спроможними його забезпечити. Досягнення такого завдання можливе за умови відповідної організації формування та управління капіталом і, загалом, організації фінансової діяльності страховика.

Процес формування ринкової економіки в Україні вимагає надійного страхового захисту суб’єктів господарювання. Це спричиняє необхідність пошуку дієвих механізмів мобілізації фінансових ресурсів страхових компаній та їхнього ефективного використання.

Високий остаточний результат діяльності підприємства значною мірою залежить від структури капіталу.

Структура капіталу – це співвідношення власних і позикових фінансових засобів, які використовує підприємство під час господарської діяльності [7, с. 117].

Структура капіталу впливає на рівень рентабельності активів і власного капіталу, тобто на рівень економічної та фінансової рентабельності підприємства; визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, тобто рівень основних фінансових ризиків, а також формує співвідношення ступеня прибутковості та ризику під час розвитку підприємства.

Капітал забезпечує функціонування страховика і поділяється за джерелами формування на власний та залучений (деякі вчені виокремлюють власні, залучені і позичені кошти). Специфіка страхової діяльності визначає склад і структуру капіталу страхової компанії: він, переважно, виступає в грошовій формі.

Джерела формування капіталу, що перебуває у розпорядженні страхової компанії, наведені в таблиці.

Джерела формування капіталу страховика

Актив	Пасив	
Активи страховика	Капітал	Власний (Розділ I Пасиву балансу “Власний капітал”) <i>Статутний фонд (капітал)</i> <i>Додатковий капітал</i> <i>Резервний капітал</i> <i>Нерозподілений прибуток</i>
		Залучений (Розділ II Пасиву балансу “Забезпечення наступних витрат і платежів”) <i>Страхові резерви</i> <i>Забезпечення наступних витрат і платежів</i> <i>Цільове фінансування</i>
		Позичений (Розділи: III “Довгострокові зобов’язання”, IV “Поточні зобов’язання”, V “Доходи майбутніх періодів” Пасиву балансу) <i>Довгострокові та короткострокові кредити банків</i> <i>Кредиторська заборгованість</i> <i>Доходи майбутніх періодів</i>

Власний капітал страхової компанії відображається у пасиві балансу у Розділі I “Власний капітал”. Він утворює фінансову основу розвитку страхової компанії і передбачає такі елементи: статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Крім того, у деяких випадках до власних засобів можна зарахувати сформовані за рахунок чистого прибутку страховика фонд споживання і фонд нагромадження. Загальним для них є те, що вони вільні від яких-небудь зовнішніх зобов'язань, тому в зарубіжній практиці їх прийнято називати “вільними резервами” чи “резервом платоспроможності” (маржею).

Власний капітал характеризується такими особливостями:

1. Простотою залучення, оскільки рішення, пов'язані зі збільшенням власного капіталу, приймають власники і менеджери.
2. Вищою можливістю отримання прибутку, оскільки у разі його використання не потрібна сплата позикового процента в усіх його формах.
3. Забезпеченням фінансової стійкості розвитку організації, її платоспроможністю в довгостроковому періоді, а також зниженням ризику банкрутства.

Водночас, він має недоліки:

1. Обмеженість обсягу залучення, а отже, і можливостей істотного розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства в періоди сприятливої кон'юнктури ринку на окремих етапах його циклу.
2. Висока вартість порівняно з альтернативними позиченими джерелами формування капіталу.
3. Не використовується можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових засобів, оскільки без такого залучення неможливо забезпечити перевищення коефіцієнта фінансової рентабельності діяльності над економічною.

Відповідно до вимог бухгалтерської звітності в структурі власного капіталу виділяють додатковий капітал. Він поділяється на додатково вкладений капітал та інший додатковий капітал. Джерелом утворення додаткового капіталу є: засоби, отримані в результаті переоцінки об'єктів основних активів; емісійний дохід, отриманий у результаті розміщення акцій; засоби, безоплатно передані іншими організаціями. Додатковий капітал може утворюватись тільки у страховиків, які є акціонерними товариствами та, зазвичай, не займає значної частки у складі власного капіталу страхових організацій.

Іншим складовим елементом власного капіталу є резервний капітал (в Україні – резервний фонд, а у світовій практиці “резерви капіталу”). Методика формування резервного капіталу страхової організації не несе галузевої специфіки, а відповідає загальним принципам організації господарської діяльності підприємств. Резервний капітал створюється відповідно до законодавства і установчих документів. На його формування використовується частина прибутку до досягнення їм визначеного розміру статутного капіталу.

Нерозподілений прибуток – найважливіший після статутного капіталу елемент у складі власного капіталу страхової компанії. Нерозподілений прибуток уособлює величину прибутку, реінвестованого у страхову компанію. Він утворюється як залишок прибутку після виконання всіх зобов'язань страхової організації перед бюджетом, після виплати дивідендів, відрахувань до резервного та інших фондів. Нерозподілений прибуток виступає джерелом формування вільних резервів [1, с. 273].

Залучений капітал страховика відображається в Пасиві балансу у Розділі II “Забезпечення наступних витрат і платежів”. До складу залученого капіталу входять: страхові резерви, забезпечення наступних витрат і платежів, цільове фінансування.

Важливою особливістю балансу страхової компанії є саме структура Розділу II Пасиву. Відмінність від складу забезпечень наступних витрат і платежів на підприємстві тут полягає в тому, що страховики в цьому розділі відображають ще свої страхові резерви. Ця стаття балансу страховиків поряд із статтею “Статутний капітал” є найвагомішою у пасиві балансу, оскільки обсяги страхових резервів значно перевищують показники інших статей, де відображені залучені і позикові кошти.

Страховики зобов'язані формувати і вести облік таких технічних резервів за видами страхування (крім страхування життя):

- резерв незароблених премій;

- резерв заявлених, але не виплачених збитків;
- резерв збитків, які виникли, але не заявлені;
- резерв катастроф;
- резерв коливань збитковості.

Страховики, які займаються страхуванням життя, створюють такі резерви:

- резерв довгострокових зобов'язань;
- резерв належних виплат страхових сум [4, с. 22].

Від ефективності дії механізму формування фінансових ресурсів страхових компаній значною мірою залежить розвиток страхового ринку. Зокрема для впровадження IT-технологій, залучення кваліфікованих кадрів, створення розгалуженої мережі філій необхідне вкладення значних інвестицій.

Одним із напрямків розміщення коштів страхових резервів є права вимоги до перестраховиків. З метою активізації інвестиційного процесу, на наш погляд, слід покривати правами вимог до перестраховиків повністю ту частину страхових резервів, яка передана у перестраховання.

На перший погляд, схема балансу страховика нічим не відрізняється від схем балансу інших суб'єктів господарювання, проте, розібравшись детальніше можна помітити деякі особливості. Вони стосуються співвідношення між власним та залученим капіталом, кількісних та якісних характеристик декотрих елементів власного та залученого капіталу, складу і структури залученого капіталу, складу і структури активів страховика.

Склад та порядок формування страхових резервів визначені в законодавстві і є обов'язковими для всіх страхових компаній. Страхові резерви, сформовані за рахунок залучених коштів, мають винятково цільове призначення: вони протистоять зобов'язанням з відшкодування збитків і втілюють ту частку ресурсів страхової компанії, яка за звичайних умов діяльності достатня для сплати страхового відшкодування за усіма укладеними договорами страхування. Страхові резерви мають абсолютний зв'язок з особливостями проведення тих чи інших видів страхування. На практиці величина страхових резервів показує обсяг зобов'язань страхової компанії на звітну дату [8, с. 109].

Залучений у вигляді страхових премій і зосереджений у страхових резервах капітал вважається одним з найдешевших видів залученого капіталу.

Цільове фінансування для страхової компанії не має відчутного значення. До нього належать кошти, які отримані з бюджету інших джерел.

Позичений капітал страхової компанії відображається у пасиві балансу: У Розділі III “Довгострокові зобов'язання”, Розділі IV “Поточні зобов'язання”, Розділі V “Доходи майбутніх періодів”. До його складу входять такі елементи: довго- і короткострокові кредити банку, кредиторська заборгованість, доходи майбутніх періодів. Кредити банку як елемент позикового капіталу не є основоположним для страхової компанії. Кредиторська заборгованість та доходи майбутніх періодів не характеризуються специфікою. Вони такі самі, як у інших суб'єктів господарювання.

За значних досягнень теорії і практики у визначенні сутності капіталу страховика мало-вивченими залишаються підходи до систематизації процесу управління капіталом, визначення його цільової структури і складу, оцінки і регулювання інвестиційної привабливості акцій.

Управління капіталом належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки обсяг, структура та вартість капіталу істотно впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності цього підприємства та, загалом, на ефективність його діяльності.

Управління капіталом – це система принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [8, с. 110].

Управління капіталом страхової організації спрямоване на виконання таких основних завдань:

1. Формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства.

2. Оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання.
3. Забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику.
4. Забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності.
5. Забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства під час його розвитку.
6. Забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників.
7. Забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства.
8. Оптимізація обороту капіталу.
9. Забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Головним завданням управління капіталом є досягнення максимального фінансового благополуччя власників страхової компанії максимізацією ринкової вартості. Завжди виникають конфлікти між економічними інтересами акціонерів і кредиторів, власників і страхувальників, постає проблема вибору між тим, спрямувати кошти в інвестиції чи виплатити дивіденди; першочерговим інвестуванням коштів і погашенням зобов'язань; формуванням вільних резервів тощо. Тому головним завданням управління капіталом, формування його оптимальної структури з урахуванням гарантованого рівня доходності й ризику. Тут можна говорити про ефективність корпоративного управління й інвестиційну привабливість страхової компанії. Під рівнем корпоративного управління ми розуміємо спосіб управління ресурсами страховика, за якого забезпечується справедливий розподіл фінансових результатів діяльності між його акціонерами і кредиторами, що передбачає наявність системи контролю з боку власників (акціонерів), топ-менеджменту страхової компанії та існування важелів впливу з метою максимізації прибутків і підвищення вартості компанії [2].

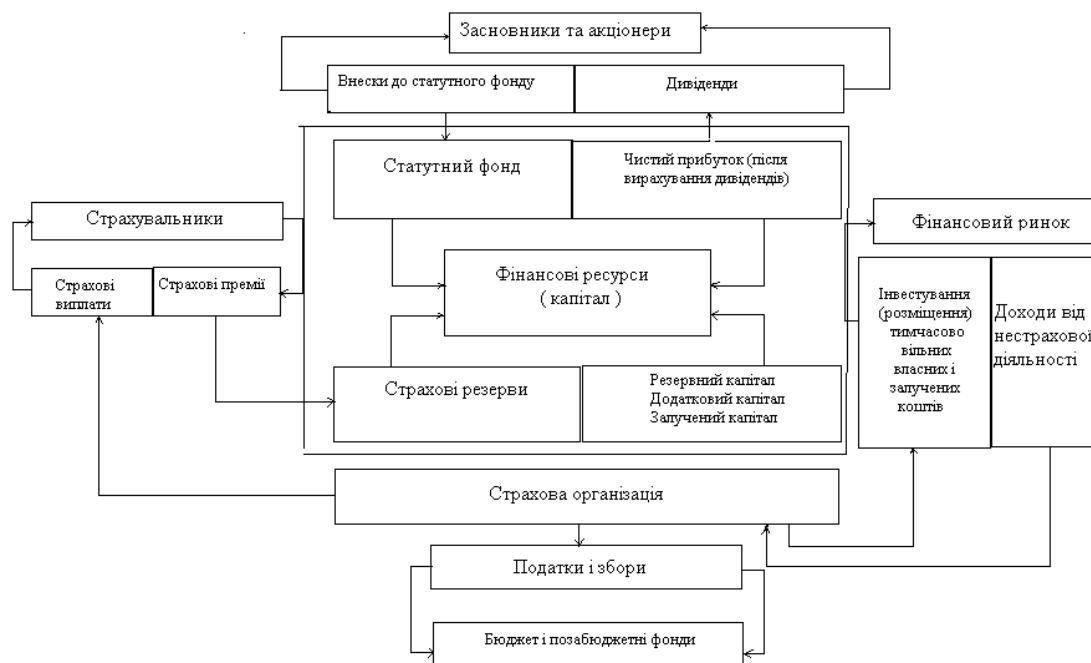
Для виконання зазначених завдань керівництво страховика повинно обрати концепцію управління капіталом та мати у розпорядженні відповідний методичний інструментарій. Найчастіше використовуваною є концепція середньозваженої вартості капіталу. Її сутність полягає в тому, що капітал одночасно виступає як фактор виробництва й інвестиційний ресурс, які відповідно мають свою вартість, що обов'язково має бути врахована у разі залучення капіталу в діяльність страховика. Однак методичні підходи, що застосовуються під час визначення середньозваженої вартості капіталу підприємства чи банку, не підходять у страховому бізнесі, який характеризується згаданими вище особливостями та значним ступенем регульованості й регламентованості з боку держави в особі Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, а також специфічністю послуг (страхового захисту), в основі яких є ризик настання несприятливої події.

Не менш популярною є концепція управління структурою капіталу на основі фінансового важеля (лівериджу), що характеризує використання підприємством позикових коштів та впливає на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Ця концепція для страхової сфери також не зовсім прийнятна, оскільки частка позичених коштів порівняно із залученими є незначною. А стосовно залученого капіталу можна, враховуючи результати дослідження стверджувати: страхові компанії, у яких рівень концентрації власного і сплаченого статутного капіталів вищий, ніж у конкурентів, мають більші можливості в залученні капіталу з метою отримання доходу. Тобто фінансово потужніші компанії мають більші шанси залучити страхувальників. Йдеться про абсолютний розмір власного капіталу, а не про співвідношення між елементами капіталу страховика. [3, с. 27].

Найпридатнішою для страхового бізнесу є концепція оцінки ризику використання капіталу, оцінки ліквідності інвестованого капіталу та управління капіталом на основі моделі стійкого зростання, два перших підходи стосуються управління саме залученим капіталом, який представлений страховими резервами, страхові резерви тимчасово перебувають у розпорядженні страховика, що дає змогу інвестувати з метою отримання доходу. Інвестиційна діяльність пов'язана з ризиками, й саме ризик є визначальним під час вибору варіанта інвестування.

Значна увага в управлінні капіталом страхової компанії приділяється руху грошових коштів страховика. Саме рухом грошових коштів супроводжується формування статутного капіталу, починається і закінчується виробничий цикл страхової компанії, створюються страхові та вільні резерви, здійснюється розміщення та інвестування тимчасово вільних коштів, відбуваються страхові виплати, формується та використовується фінансовий результат.

Спрощену схему кругообігу грошових коштів страховика показано на рисунку.

Кругообіг грошових коштів страховиків, пов'язаний із формуванням його фінансових ресурсів (у грошовій формі)

На рисунку наведені напрями руху грошових коштів страхової компанії, які пов'язані із формуванням її фінансових ресурсів – капіталу у грошовій формі. У момент створення страхової компанії першою і головною складовою її фінансових ресурсів є власний капітал у формі статутного фонду. Подальша діяльність спричиняє появу інших форм власного капіталу, а також появу залученого капіталу.

Кругообіг коштів не обмежується проведенням страхових операцій, він ускладнюється через здійснення страховою компанією інвестиційної та фінансової діяльності на фінансовому ринку, яка приносить організації значні доходи.

Грошові кошти надходять до компанії у вигляді: страхових премій за укладеними договорами страхування; доходів від інвестицій; доходів від продажу цінних паперів та інших активів; доходів від емісії акцій. Рух грошових коштів дає можливість страховику фінансувати операційні витрати, створювати страхові та вільні резерви, сплачувати страхове відшкодування, формувати прибуток, забезпечувати виплату дивідендів.

Характер управління капіталом і ступінь розмаїття і складності фінансових відносин страхової організації обумовлюються кількома чинниками:

- організаційною формою, в якій створена страхова компанія.

Організаційна форма впливає на розмір та структуру статутного капіталу, на порядок формування резервного фонду, на порядок розподілу прибутку і сплату дивідендів, на розподіл відповідальності за зобов'язаннями страхової організації між її учасниками;

- внутрішньою структурою страхової організації [6, с. 59].

З огляду на внутрішню структуру існують прості та складні страховики. Прості організації не мають відокремлених підрозділів – філій та представництв. Складні організації мають однорівневу

або дворівневу систему відокремлених підрозділів. Грошові кошти філій включені в кругообіг коштів головної фірми, і це його ускладнює, бо дає змогу маневрувати коштами для подолання внутрішніх дисбалансів, проведення політики диверсифікації щодо формування страхового та інвестиційного портфелів;

- обсягом і структурою страхового портфеля страховика.

Обсяг і структура страхового портфеля впливає на відносини із суб'єктами страхового ринку – страховими посередниками; перестраховиками; об'єднаннями страховиків. Ця взаємодія ускладнює кругообіг коштів страховика, створюючи нові канали їх надходження, розміщення, а також змінює структуру витрат страхової компанії, впливає на її фінансовий результат;

- обсягом та структурою інвестиційного портфеля страховика.

Цей обсяг визначає склад суб'єктів фінансових взаємовідносин, впливає на структуру грошових надходжень, обсяги та структуру фінансового результату страхової компанії.

З огляду на складність кругообігу грошових коштів страхової організації складнішими, аніж у інших суб'єктів господарювання, є і завдання та методика управління капіталом певної фінансової установи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Капітал страхової компанії, як акціонерного товариства, за своєю сутністю і функціями практично не відрізняється від капіталу підприємств інших організаційно-правових форм. Однак за джерелами, формами і методами формування, структурою й складом, приналежністю, характером управління і використанням має деякі особливості, обумовлені характером акціонерної форми підприємницької діяльності і корпоративних відносин (найбільші можливості збільшення за рахунок часткових та боргових інструментів, можливість маневрування структурою капіталу, колективний внесок коштів під час формування, перевага інтересів більшості у разі вибору напрямків застосування та розподілу результатів використання капіталу, розділення функцій власності й управління капіталом страхової компанії).

Здійснивши аналіз стану формування фінансових ресурсів страхової компанії, зможемо зробити висновки про наявність резервів збільшення інвестиційних можливостей страхових компаній, використання яких сприятиме подальшому розвитку страхового ринку України.

Потреба у вивченні теоретичних засад щодо формування та управління капіталом страхових компаній зумовлена стрімким зростанням страхового ринку України та підвищеною увагою державних органів до діяльності цих фінансових установ. Для забезпечення надійності виконання своїх зобов'язань страхова компанія повинна ефективно формувати та використовувати фінансові ресурси.

Розглянувши основні елементи капіталу страхової компанії можемо зрозуміти особливість страхової діяльності та відповідно потребу у грамотному управлінні нею. Ці особливості стосуються співвідношення між власним та залученим капіталом, кількісних та якісних характеристик деяких елементів власного та залученого капіталу, складу і структури позиченого капіталу, складу і структури активів страховика, загалом.

Напрями руху грошових коштів страхової компанії заслуговують окремого дослідження, оскільки цей рух пов'язаний із формуванням її фінансових ресурсів – капіталу у грошовій формі.

Дослідження економічного змісту капіталу страхової компанії допоможе зміцнити рівень фінансового стану страховика, дасть змогу створити ефективне підґрунтя для системи заходів з антикризової політики управління страховиком у складних умовах періоду ринкової трансформації економіки України.

1. Грозава К.С. Застосування канонічної дискримінантної функції для моделювання кризових явищ в діяльності страхових компаній. // Наука й економіка. – 2008. – № 1. – С. 272–277. 2. Зміни до Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя від 21.12.2005 р. № 1541/11821 [Електронний ресурс] / Держфінпослуг. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dfp.gov.ua> 3. Костіна Н.І. Формалізація та структурізація процесів оподаткування страхової діяльності / Н.І. Костіна, Л.О. Позднякова // Економіка: проблеми теорії та практики – ДНУ, Дніпропетровськ. – 2001. – Вип. 84. – С. 20–30. 4. Мних М.В. Страхові компанії, їх роль та значення в системі ефективного забезпечення страхової діяльності. //

Економіка та держава. – 2007. – № 4. – С. 22–23. 5. *Осадець С. С. Проблеми і перспективи розвитку страхової справи / С. С. Осадець, Н. В. Харченко // Фінанси України.* – 1997. – № 3. – С. 74–78. 6. *Пилипенко О.І. Управлінський облік власного капіталу / О.І. Пилипенко // Бухгалтерський облік і аудит : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції.* – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – Т. 17. – С. 58–59. 7. *Супрун А.А. Реорганізація страхових компаній шляхом проведення злиття, приєднання та поглинання // Економіка: проблеми теорії і практики. Збірник наукових праць. Випуск 169.* – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – с.117. 8. *Фурман В.М. Ризики в інвестиційній та фінансовій діяльності страховика. // Фінанси України.* – 2008. – № 2. – С. 107–114. 9. *Шелехов К.В., Бигдаш В.Д. Страхование: Учеб. пособие / Межрегиональная академия управления персоналом (МАУП).* – К., 1998. – 419с.

УДК 336.711.642:330.341

П.Г. Ільчук, О.О. Коць, Ю.І. Посін
Національний університет “Львівська політехніка”

УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

© Ільчук П.Г., Коць О.О., Посін Ю.І., 2013

Наведено результати дослідження доцільності та ефективності проведення окремих заходів грошово-кредитної політики Національного банку України, а саме, використання золотовалютних резервів для підтримки стабільності обмінного курсу гривні стосовно долара США та визначення впливу обмінного курсу гривні до долара США на зміну основних макроекономічних показників.

Ключові слова: Національний банк України, грошово-кредитна політика, золотовалютні резерви, обмінний курс, кореляційно-регресійний аналіз, індекс споживчих цін, індекс ПФТС, ВВП.

P. Ilchuk, O Kozj, Ju.Posin
Lviv Polytechnic National University

NBU GOLD-VALUE BACKLOGS MANAGEMENT AS A TOOL OF MONETARY POLICY AND ITS IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE

© Ilchuk P., Kozj O, Posin Ju., 2013

The results of the study the feasibility and effectiveness of selected measures of monetary policy of National Bank of Ukraine, namely, the use of foreign reserves to maintain a stable exchange rate against the U.S. dollar and determine the impact of the exchange rate against the U.S. dollar replaced the main macroeconomic indicators.

Key words: National Bank of Ukraine, monetary policy, GOLD-VALUE BACKLOGS, exchange rate, correlation and regression analysis, the consumer price index, the index FFTS, GDP.

Постановка завдання. Відповідно до статті 6 Закону України “Національний банк України” від 20.05.1999 № 679-XIV основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Стабільність грошової одиниці та її обмінного курсу є визначальним